

KOERU KAJA

Nr 311
suvi 2026

Väinjärve veepidu 60

SA Ajakeskus Wittenstein/Järvamaa muuseumi kogu

Lehest saab lugeda....

Koeru kogukonna järgmine samm – vähem ootamist, rohkem koostegemist. Koeru kogukond on jõudnud uude etappi. Millised on järgmised sammud ja kuidas saab igaüks oma panuse anda?
Loe lk 3

60 aastat Väinjärve Veepidu. Kuus aastakümnet rõõmu, kohtumisi, sporti, muusikat ja lugematul hulgal mälestusi. Väinjärve Veepidu on kasvanud põlvkondi ühendavaks traditsiooniks. Heidame pilgu selle värvikale ajaloole ja tänapäevale.
Loe lk 4–5

Meiereid Koerus. Piim on olnud Koeru kandi elu ja töö lahutamatu osa. Millised meiereid siin tegutsesid, kuidas need mõjutasid kohalikku elu ning milline pärand neist on tänaseni säilinud?
Loe lk 6–7

Koeru esmamainimisest möödub tänavu 745 aastat. Tänavu möödub 745 aastat Koeru esmamainimisest. Ajaloolaste uuemate uurimuste põhjal peetakse Koeru esmamainimise aastaks 1281. On see tõesti nii?
Loe lk 8

Uudised Koerust sada aastat tagasi. Millest kirjutasid ajalehed sada aastat tagasi? Millised sündmused kõnetasid koerulasi, mis valmistas rõõmu ja mis tekitas muret? Väike ajarännak toob lugejani killukesi toonasest argielust.
Loe lk 8

Meie inimesed – Udo Grünmann Vahukülalt. Igas külas on inimesed, kelle lood väärivad rääkimist. Seekord tutvume Vahuküla mehe Udo Grünmanniga – tema elu, tegemiste ja mõtetega.
Loe lk 9

JUHTKIRI

Hea Koeru inimene!

Kui hoiad käes Koeru Kaja esimest numbrit, siis loodame, et tunned sama rõõmu nagu meie seda kokku panes. Ammu on räägitud, et Koerul võiks jälle olla oma ajaleht – selline, mida saab rahulikult kõõgilaua taga kohvitassi kõrval lugeda, naabriga arutada ja hiljem riulilt uuesti välja otsida

Soovime, et sellest saaks koht, kus saavad kokku meie inimeste lood, olulised sündmused, intervjuud, mälestused ja killukesed kodukoha ajaloo. Tahame rääkida sellest, mis toimub täna, aga ka sellest, mida tasub mäletada homme.

Igal paigal on oma nägu. Koeru kogukonna nägu ei ole ainult kirik, mõisad, järv või külad. Koeru nägu on inimesed – need, kes siin elavad, töötavad, unistavad, kasvatavad lapsi, hoiavad traditsioone ja märkavad abi vajajat. Just inimesed teevad kodukohast kodu.

See ajaleht ei kuulu toimetusele. See kuulub meile kõigile. Seepärast ootame väga, et lööksid kaasa. Kui sul on mõni vana foto, põnev mälestus, inimene, kellest tasuks kirjutada, lugu, mis väärib jagamist, või mõni hea mõte järgmise numbri jaoks, anna endast märku. Oodatud on kõik – nii kirjutajad, pildistajad, ajaloo talitlejad kui ka lihtsalt head mõtted. Koeru Kaja saab olla täpselt nii mitmekesine ja elav, kui mitmekesine ja tegus on meie kogukond.

Loodame, et Koeru Kajast saab rohkem kui lihtsalt ajaleht. Et sellest saab kohtumispaid – paik, kus saavad kokku meie lood, mälestused ja unistused. Leht, mis paneb vahel heldima, vahel muigama, aga eelkõige tundma uhkust selle üle, et meie kodu on just siin, Koeru kogukonnas.

Aitäh, et oled meiega selle uue alguse juures!

Koeru Kaja toimetuse koerukogukond@gmail.com

KOERU JÄRGMINE SAMM: vähem ootamist, rohkem koos tegemist

Kirsika Ilmjärv

Koeru on paik, kus väga paljud asjad sünnivad mitte suurtest loosungitest, vaid inimestest. Sellest, et keegi märkab, kutsub, teeb ukse lahti, paneb kohviväe keema, jagab infot, võtab vastutuse või ütleb õigel hetkel: „Aga proovime ära!“ Just sellist Koerut näitas ka 24. märtsil toimunud maailmakohvik, mis oli osa Koeru kogukonna arengustrateegia 2022–2030 seirest ja uuendamise eeltoöst.

Me ei alustanud tühjalt kohalt ega kirjutanud uut strateegiat nullist. Vaatasime üle senise arengustrateegia, küsisime, mis on ajas hästi vastu pidanud, mis vajab muutmist ning millised teemad on Koeru inimeste jaoks täna kõige olulisemad. Strateegia uuendamine ei tähenda ainult paberil lauseteh kohendamist. See tähendab ausat peeglist vaatamist: kas meie kokkulepped aitavad päriselt kogukonnal edasi liikuda?

Maailmakohvikus arutleti viie suure

teema üle: haridus ja elukestev õpe, kogukond ja traditsioonid, vaba aeg, sport, turism ja Koeru kuvand, elukeskkond ja teenused ning ettevõtlus loosungitest, vaid inimestest. Sellest, et keegi märkab, kutsub, teeb ukse lahti, paneb kohviväe keema, jagab infot, võtab vastutuse või ütleb õigel hetkel: „Aga proovime ära!“ Just sellist Koerut näitas ka 24. märtsil toimunud maailmakohvik, mis oli osa Koeru kogukonna arengustrateegia 2022–2030 seirest ja uuendamise eeltoöst.

Minu roll selles töös oli keskenduda elukeskkonna ja teenuste teemale. See tähendas küsimist, kuidas on Koerus hea elada erinevas vanuses inimestel: noortel, peredel, eakatel, töötajatel, vabatahtlikel, külaelanikel ja neil, kes tulevad tuge. Nende teemadega seoses tulid esile ruumide paindlik kasutamine, kohalike teenuste kättesaadavus, eakate kohtumisvõimalused, kerkuskeskuse mõte, kogukonnatugi ja

turvatunne. Elukeskkond ei ole ainult teed, majad ja tänavavalgustus. See on ka teadmine, et kui mul on mure, siis ka tean, kelle poole pöörduda. See on tunne, et mind märgatakse.

Kõige enam kordus aruteludes üks lihtne, aga väga oluline mõte: Koerus on palju olemas, kuid kõik ei ole piisavalt nähtav. Meil on tegijaid, aga alati ei teata, kes mida teeb. Meil on teenuseid, aga inimesed ei oska neid otsida. Meil on ruume, aga nende kasutus võiks olla nutikam. Meil on traditsioone, aga nende hoidmiseks vaja tuua uusi inimesi. Meil on Väinjärv, lood, ettevõtjad, kool, seltsid, inimesed ja pärand – nüüd tuleb need paremini kokku siduda.

Seetõttu ei pea Koeru järgmine arenguhüpe algama tingimata suu- rest ehitusest. See võib alata kogukonna info- ja teenuste platvormist, kust leiab kohalikud teenusepakkujad, sündmused, abivõimalused, ruumid, transpordiinfo ja algatused. See võib alata sellest, et iga suurema ettevõtmise ümber tekib väike meeskond, mitte

üks väsinud eestvedaja. See võib alata õpiringist, Väinjärve raja märgistamisest, Koeru lugude kogumisest või sellest, et kutsume kellegi uue inimese lihtsalt kaasa.

Maailmakohvik näitas ka seda, et Koeru võiks julgelt mõelda endast kui õppivast kogukonnast. Õppimine ei toimu ainult koolis. Õppida saab töötoa, külamajas, kultuurimajas, metsarajal, ettevõttes ja naabri kogemust kuulates. Meie inimestele on tohtu hulk oskusi, mida kogukond võiks rohkem kasutada. Küsimus on selles, kuidas need inimesed üles leida ja kokku viia.

Koeru tulevik ei ole ainult vallamaja, kooli, seltsi või kogukonnakogu ülesanne. See on meie kõigi ühine ruum. Koeru Kogukonnakogu asutamine maailmakohviku järel oli oluline samm, aga üks kogu ei saa teha kogukonda aktiivseks, kui inimesed ise kõrvalle jäävad. Kogukonnakogu saab aidata mõtteid koondata, uusi avada ja tegevusi liikuma lükata. Päriskogumist, kes elavad ühes kohas? Või on vaja midagi enam?

Kõige lihtsam vastus on see: kogukond sünnib seal, kus inimeste vahel on side. See side võib tulla ühisest elukohast, murest, rõõmest, huvist, kogemusest, tööst, traditsioonist või lihtsalt tahtest midagi koos teha. Kogukonnas inimesed tunnevad üksteist, suhtlevad, aitavad, jagavad infot, märkavad ja pakuvad tuge. Kogukond ei tähenda, et kõik peavad olema ühesugused või kõiges nõus. Vastupidiselt – hästi toimiv kogukond oskab erinevusi austada ja leiab viisi, kuidas igaüks saab oma oskuste, aja või heade mõtetega panustada.

Oluline on mõista, et ükski küla, asutus ega organisatsioon ei ole automaatselt kogukond. Kui inimesed elavad ühes piirkonnas, ei tähenda see veel, et nad tegutsevad kogukonnana. Ka kool, selts, ettevõtte või raamatukogu ei ole iseenesest kogukond. Kogukond tekib siis, kui inimeste vahel on suhted, mis meil olemas on. Koeru tugevus on selles, mida me koos teha oskame. Järgmine samm ei pea olema suur ja keeruline. See võib alata väga lihtsalt: märkame üksteist, jagame infot, kutsume kaasa ja teeme ühe väikese asja korraga ära. Nii ei jää strateegia paberile, vaid muutub päris eluks – selliseks Koeruks, kus on hea olla täna ja kuhu tahaks jääda ka homme.

Kirsika Ilmjärv

Sõna „kogukond“ kuuleme viimasel ajal sageli. Räägime Koeru kogukonnast, küla kogukonnast, koolikogukonnast, spordikogukonnast, kogukonnakogust ja kogukonnaüritustest. Aga mida see sõna tegelikult tähendab? Kas kogukond on lihtsalt inimesed, kes elavad ühes kohas? Või on vaja midagi enam?

Kõige lihtsam vastus on see: kogukond sünnib seal, kus inimeste vahel on side. See side võib tulla ühisest elukohast, murest, rõõmest, huvist, kogemusest, tööst, traditsioonist või lihtsalt tahtest midagi koos teha. Kogukonnas inimesed tunnevad üksteist, suhtlevad, aitavad, jagavad infot, märkavad ja pakuvad tuge. Kogukond ei tähenda, et kõik peavad olema ühesugused või kõiges nõus. Vastupidiselt – hästi toimiv kogukond oskab erinevusi austada ja leiab viisi, kuidas igaüks saab oma oskuste, aja või heade mõtetega panustada.

Oluline on mõista, et ükski küla, asutus ega organisatsioon ei ole automaatselt kogukond. Kui inimesed elavad ühes piirkonnas, ei tähenda see veel, et nad tegutsevad kogukonnana. Ka kool, selts, ettevõtte või raamatukogu ei ole iseenesest kogukond. Kogukond tekib siis, kui inimeste vahel on suhted,

ühised huvid tähendus ja valmisolek midagi koos hoida või muuta. Kõige tuttavam on meile asukohapõhine kogukond. See on küla, alevik, piirkond või kant – näiteks Koeru, Ervita, Vao, Salutaguse, Abaja, Preedi, Tudre, Santovi või mõni teine paik, millega inimesel on side. Mõni on siin sündinud, mõni siia kolunud, mõni käib siin tööl, mõni hoolitseb siin oma vanemate kodu eest, mõni tuleb tagasi suveks või pühadeks. Ka tema võib kuuluda Koeru kogukonda, kui ta tunneb, et see paik läheb talle korda.

Aga kogukondi on veel. On huvikogukonnad – näiteks lauljad, käsitöötajad, kalamehed, aiapidajad, rahvatantsijad, sportlased või saunalised. Neid ei seot tingimata aadress, vaid ühine tegevus ja rõõm, mida see tegevus pakub. On kultuuri- ja identiteedikogukonnad, keda ühendavad ühised lood, tavad, mälud, keel, päritolu või elukogemus. On toetus- kogukonnad, kus inimesed on sattunud nõu, tuge ja julgustust. Selline kogukond võib tekkida näiteks noorte vanemate, hooldekate, eakate, uute elanike või mõne keerulise elukogemuse jagajate vahel.

Üha olulisemaks on saanud ka praktikakogukonnad. See kõlab keeruliselt, aga mõte on lihtne: inimesed, kes teevad või õpivad midagi sarnast, saavad kokku, jagavad kogemusi ja õpivad

Kogukond ei ole koht kaardil, vaid inimesed meie ümber

ühisteid. Praktikakogukond võib olla õpetajate, noorsootöötajate, kogukonna eestvedajate, projektikirjutajate, käsitöömestrite või kriisivalmiduse huviliste ring. Sellises kogukonnas ei ole kõik alati eksperdid. Ühes asjas oled õppija, teises juba nõuandja. Just nii teadmised liiguvadki – mitte ainult koolitustel, vaid inimeste vahel.

Kogukond võib tekkida ka ankurorganisatsiooni ümber. Ankurorganisatsioon on mõni paigaga tugevalt seotud asutus või ettevõtte – kool, raamatukogu, kultuurimaja, kirik, muuseum, hooldekeskus, talukoht või kohalik ettevõtte. Need paigad annavad töökohti, teenuseid, ruume, teadmisi ja kohtumisvõimalusi. Kui selline asutus vaatab oma tavapärasest rollist kaugemale ja aitab inimesi kokku tuua, võib temast saada kogukonna ankur. Koolimaja ei pea olema ainult koolitundide koht. Raamatukogu ei pea olema ainult raamatute laenutamise koht. Kultuurimaja ei pea olema ainult kontsertide koht. Need võivad olla paigad, kus inimesed õpivad, kohtuvad, arutavad, tegutsevad ja leiavad ühise keele.

Tänapäeval on olemas ka virtuaalsed kogukonnad. Need elavad Facebooki gruppides, vestluskeskustes, ühistes meililistides ja veebikeskkondades. Ka Koeru kogukonna info liigub sageli telefonis kiiremini kui poe ees kohtudes.

Virtuaalne kogukond võib olla väga kasulik, kui sealt leiab kiiresti infot, abi ja kontakti. Samas ei asenda ükski postitus päriselt silmast silma kohtumist. Kõige tugevam kogukond on sageli see, kus veebis jagatud mõte jõuab lõpuks päris teoks: talguks, koosolekuks, õpingiks, peoks või abikäeks.

Kogukonda kuulumine ei tähenda, et inimene peab olema alati aktiivne, igal koosolekul kohal ja igas projektis käsi püsti. Kogukonnas saab igaüks valida oma läheduse määra. Mõni on eestvedaja, mõni tuleb appi üks kord aastas, mõni küpsetab koogi, mõni jagab infot, mõni hoiab lapsi, mõni kirjutab projekti, mõni annab tööriista, mõni lihtsalt tuleb kohale ja loob kohalolekuks tunde, et see asi on oluline. Ka see on panus.

Koeru tugevus ongi selles, et siin ei ole ainult üks kogukond. Meil on kogukondade võrgustik: külade kogukonnad, koolikogukond, kultuurikogukond, spordirahvas, Väinjärve sõbrad, kogudus, seltsid, noored, eakad, ettevõtjad, vabatahtlikud, uued elanikud ja vanad olijad. Kui need kogukonnad omavahel ei räägi, jääb igaüks oma nurgas tubliks. Kui nad aga hakkavad üksteist märkama ja liituma sünnib midagi palju suuremat.

Samas tuleb ausalt öelda: kogukond ei ole alati ainult nunnu sõna. Kogu-

konnas võib olla erimeelsusi, väsinud eestvedajaid, valest mõistmist, vanu pingeid ja tunnet, et „meie“ ja „nema“ ei mahu sama laua taha. Just sellepärast on avatus oluline. Kogukond, mis ei luba uusi inimesi ligi, muutub tasapisi kinniseks ringiks. Elujõulisem on kogukond, kus eestvedajaid on mitu, kus uued tulijad on oodatud ja kus keegi ei pea ükski sõitsa vedama.

Kogukond algab tegelikult väga väikestest asjadest. Tervitad naabrit. Jagad infot. Kutsud kellegi kaasa. Pakud abi. Ütleid aitäh. Lähed koosolekule, kuigi ei tunne kõiki. Julged küsida. Julged öelda: „Mul on üks mõte.“ „Ja vahel ka: „Ma saan aidata.“

Koeru kogukond ei ole ainult nimi lehes või sõitsa almeedias. See on meie igapäevane valik: kas jääme pealtvaatajaks või paneme käe külge. Kogukond ei sünni käsu peale, aga ta kasvab iga kord, kui inimesed saavad kokku, tunnevad, et neid kuulatakse, ja teevad midagi, mis teeb kodukandi paremaks.

Lõpuks on kogukond vastus lihtsale küsimusele: kes on need inimesed, kelle käekäik mulle korda läheb? Kui vastusesse mahub naaber, koolilaps, eakas, uus elanik, ettevõtja, õpetaja, vabatahtlik, küla, järv, kirik, kultuurimaja ja kodutee, siis olemegi juba üsna lähedal sellele, mida Koeru kogukond tegelikult tähendab.

Koeru Kogukonnakogu: ideedest tegudeni

Anneli Eesmaa

Koeru kogukond jõudis Kogukonnakogu valimiseni märtsis, kui kultuurimajas toimus maailmakohviku meetodil kogukonna kokkusaamine. Tegelikult algas eeltoet kogukonnaliikumise elavdamiseks juba mitu aastat varem – 2022. aastal, kui arukate külade arenguprogrammis osaledes koostati Koeru kogukonna arengustrateegia.

Vahepeale jäi koroonaaeg, mis pani paljud head ideed mõneks ajaks pausile. Ometi ei kadunud mõte kuhugi. Koeru kandis on palju ettevõtlikke inimesi, head tahet ja häid ideid – need tuli lihtsalt paremini kokku tuua. Nii läks Kirsika Ilmjärv 2025. aasta sügisel Tartu Ülikooli kogukondade arendamist õppima ning tasapisi hakkasidki asjad liikuma.

24. märtsil korraldati koos kaastudengite ning Koeru Haridus- ja Kultuuriseltsi abiga Koeru kultuurimajas maailmakohvik, mis tõi laudade taha eri eluvaldkondade aktiivsed inimesed. Neid ühendas soov näha Koeru piirkonda ka tulevikus elujõulise, hoitud ja tegusana. Arutelude eesmärk oli üles leida teemad, mis vajavad tähelepanu, ning mõelda ühiselt, kuhu võiksime lähiaastatel koos panustada.

Kõlama jäi mõte, et Koeru kogukonna järgmine samm ei pea alati olema millegi täiesti uue loomine. Sama

oluline on olemasolevate võimaluste parem kasutamine ning inimeste, ideede ja ressursside ühendamine. Meil on lugusid, põnevaid paiku, pärandit, oskusi ja ettevõtlikke inimesi, mida võiks senisest rohkem esile tõsta. Samuti tuli aruteludes välja, et sageli ei teata, millised teenused, oskused ja abivõimalused Koeru kandis on juba olemas. Ühe ettepanekuna kerkis esile kogukonna ühise info- ja teenuste platvormi loomine.

Oluline järeldus oli ka see, et kogu-

konnelu ei saa jääda ainult mõne üksiku aktiivse inimese kanda. Iga suurema sündmuse või algatuse ümber võiks tekkida väike meeskond, kus vastutus jaguneb mitme inimese vahel. Nii on lihtsam kaasata uusi tegijaid, noori ning ka neid, kes seni ei ole julgenud või osanud kogukonnaellu panustada.

Maailmakohvik oli oluline algus, kuid kogutud mõtted vajavad nüüd täpsustamist ja tegudeks vormimist. Koeru kogukonna prioriteetid saavad päriselt liikuma siis, kui kohalikud inimesed

hakkavad osalema. Maailmakohvik lõppes Koeru Kogukonnakogu asutamisega – liikmeid sai kokku 13.

5. aprillil kogunes Kogukonnakogu Abajal ning valis enda hulgast kolm juhtliiget. Üldjuhiks kinnitati Kirsika Ilmjärv, esimeseks abiks Ingrid Aasavi Abajalt, keda paljud teavad Kingi Kapikese pidajana, ning kogukonna uudiste peapostitajaks Elina Vares Preedist.

Kogukonna prioriteetideid saavad päriselt liigiks info paremini, inimesed leiaksid lihtsamini abi ja võimalused ning kogukond oleks valmis ühiselt tegutsema nii argipäevas kui ka keerulisematel hetkedel.

Koeru Kogukonnakogu ei ole kellegi eest ära tegemise kogu. Selle mõte on tuua inimesed, mõtted ja võimalused paremini kokku. Kogukonna tugevus sünnib siis, kui head ideed ei jää ainult paberile, siis, kui liituvad inimesed, kes ütlevad: „Mina saan ka natuke kaasa aidata.“

mitmelt poolt Koeru kandis. Ervitalt kuuluvad kogusse Kadi Tamp ja Anneli Perejainen, Santovist Jarl-Joosep Ilves, Anneli Eesmaa ja Erik Perlin, Koerust Hannes Linno, Arukülast Meelis Kirsimets, Preedist Tarvo Viidik, Tudrest Agu Mõlter ning Vaolt Sigrid Saar.

Koeru Kogukonnakogu volitused kestavad kolm aastat ning kogu tuleb kokku vähemalt neli korda aastas. Kogukonnakogul on olemas põhikiri, mis sätestab selle tegutsemise seltsinguna MTÜ Koeru Haridus- ja Kultuuriseltsi koosseisus. MTÜ annab ka parema võimaluse projekte kirjutada ja kogukonna ideedele rahastust taotleda.

Esimesed projektid ongi juba teele pandud ning vastusedki saadud. Rahastuse on saanud esmaabivõimekuse tõstmine kogukonnas ning kogukonna teenuste ja kerksuse veebiplatvormi loomine. Need on esimesed konkreetsed sammud selles suunas, et Koeru kandis liiguks info paremini, inimesed leiaksid lihtsamini abi ja võimalused ning kogukond oleks valmis ühiselt tegutsema nii argipäevas kui ka keerulisematel hetkedel.

Koeru Kogukonnakogu ei ole kellegi eest ära tegemise kogu. Selle mõte on tuua inimesed, mõtted ja võimalused paremini kokku. Kogukonna tugevus sünnib siis, kui head ideed ei jää ainult paberile, siis, kui liituvad inimesed, kes ütlevad: „Mina saan ka natuke kaasa aidata.“

60 korda koju: Väinjärve veepidu on meie ühine lugu

Kirsika Ilmjärv

18. juulil peeti Väinjärve veepidu 60. korda. Kuiv fakt, mille sisse mahub terve väikese paiga suur ajalugu: kümned tuhanded kohtumised, sajad võistlused, lugematud tantsud, mõned elumuutvad pilgud üle rahvahulga ja kindlasti rohkem kui üks armastuslugu. Väinjärve veepidu pole ammu enam lihtsalt suvine üritus. See on meie kogukonna kokkusaamise koht, ühine mälupea ja sümbol, mis ütleb: ükskõik kui kaugele elu meid vahepeal viib, kord aastas leitakse tee järve äärde üles.

Juubelipäeval hellitas pidulisi soe rannatuul. Rannal oli väga palju noori – nii palju, et ühel hetkel tekkis lausa küsimus: kas olen ikka õigel peol? Siis leidsid „retropeolised“ ehk 40+ seltskond üksteise kolme kuuse all üles, meenutasid noorusaegu ja maailm läks jälle paika.

Õhtu lõpuks oli tunne selge: jah, see oli täiesti õige pidu. Lihtsalt iga põlvkond peab Väinjärve veepidu omamoodi. Noored teevad videoklippe, keskealsed otsivad tuttavaid nägusid, vanemad meenutavad, kuidas „meie ajal“ ikka oli – ja kõik seisavad sama järve kaldal.

Alguses olid järv, inimesed ja suur tahtmine

Kui Uno Aan ja Eva Linno kümme aastat tagasi Koeru Kajas veepeo ajalugu kokku võtsid, nimetasid nad 1967. aastat traditsiooni alguseks. Udeva soovis ja Väinjärve seltsimaja hakkasid siis korraldama järve ääres veepidusid, mille kavas olid ujumine, rahvuslikud spordialad ja pritsimeeste võistlused. Õhtul järgnes kultuuriprogramm, tant-

suks mängisid kohalikud pillimehed ning pimeduse saabudes süüdati suur lõke Ervita rabast toodud kändudest.

Juba alguses oli olemas valem, mis töötab tänini: enne võistlused, siis pidu – ja kõige keskel inimesed.

1969. aastal ei oodatud, et keegi kusaagilt tuleks ja ranna valmis teeks. See tehti ise. Majandite ja ART nr 2 abiga ehitati ujumissillad ning viie meetri kõrgune hüpetorn. Kaheksa veoautot vedasid Hällimäelt ühe päevaga järve äärde üle 60 koorma liiva. Vösa puhastati, pinnas siluti, külvati muru, istutati

puid, ehitati riie-tuskabiinid, käimla, võrkpalliväljak ja väike lava ning toodi kohale elekter.

See ei olnud teenus, mida kogukond tarbis.

See oli ühine töö, millest kasvas ühine pidu.

Ranna avamine oli vääriliselt veepeolik. Neptun saabus lippudega ehitud paadil, vaatas rajatised üle ning pidas kõige tähtsamaks ujumisoskuse kont- rolli. Mõned sillal seisnud inimesed

visati ootamatult vette. Kui kaldale ujus sama palju rahvast, kui oli vette visatud, kuulutati ujula ja rannaala avatuks.

Tänapäeva riskianalüüsis tekitaks selline meetod ilmselt mitu lisalehekülge, kuid loo mõte on ajatu: Väinjärve veepidu on alati võtnud vett tõsiselt ja iseenast mõnusa muigega.

Vanad „Võitleva Sõna“ väljalõiked kinnitavad, kui kiiresti kujunes peost traditsioon. 1972. aasta kuulutus kutsus rahvast juba „traditsioonilise VEE-PEOLE“, mille kavas olid vetelpääste- ja ujumisdemonstratsioonid, vettehüpped, ujumisvõistlused ning ujumine üle Väinjärve. Kohale lubati Neptun oma saatjaskonnaga ning meeleolu pidi looma rahva- ja puhkpilliorkester.

1976. aasta Koeru mängude program- m ulatus põllumajandusvõistlustest ja õhusõidust laste teatejooksu, võrk- palli, laulupeo ja tantsuni. 1985. aasta leht kirjutas, et ümber järve jooksu starti asus 19 meest ja kolm naist, noorim jooksja oli 12- ja vanim 55-aastane ning rannal veetis meeleoluka päeva üle 700 inimese.

See on Väinjärve peo olemus ühes ajaleheveerus: ruumi on kiiretele ja aeglastele, lastele ja vana- vanematele, sportlastele ja kaa- saelajatele.

Ülle vastus on – üsna märkamatu- l, meenutab Ülle Jääreg. Kui ta 2000. aastal Koeru kultuurimajas tööle asus, oli ta peagi „sõna otseses mõttes üle pea veepeo tegemistes“. Õnneks ei pidanud ma üksi ujuma: kõrval oli asjalik, kogenud ja toetav toimkond, tänu kellele ei vajunud ette- võtmine põhja. Korraldajate töö on veidi paradok- saalne. Kui kõik läheb hästi, ei pane külastaja suurt osa sellest tähele. Ta leiab parkimiskoha, kuulab muusikat, saab võistelda, süüa, tantsida ja turva- liselt koju. Samal ajal on keegi lahenda- nud elektri, lava, load, tualetid, liikluse, esmaabi, turvalisuse, ajakava ja sada pisiasja, mis kipuvad just viimasel tun- nil teatama, et nemad on päeva kõige tähtsamad küsimused.

Ülle ütleb, et veepeo suurim saladus ei olnud kriiside puudumine, vaid see, et peolised neist teada ei saanud. Suu- rimad peavalud on aastatega muutunud korraldajate parimaks jutumaterjaliks.

Üks pöörasemaid ettevõtmisi oli omal ajal kahe lava ja kahe esineja ka-

nud poeg, isa ja vanaisa – vahel lausa ühel ajal. Tänavugi nägi ümber järve jooksul isasid tütarde ja poegade. Ühe jaoks on see tulemus, teise jaoks tõestus, et jaksab veel, kolmanda jaoks lihtsalt ühine ring, mida mäletada.

Ja muidugi on lood armumistest. Väinjärve veepeol on leitud kaaslasti üheks tantsuks, üheks suveks ja kogu eluks. Võib-olla on järveveel selles oma osa, võib-olla ilutulestikul, võib-olla lihtsalt sellel, et ühel õhtul on kõik jälle kohal.

Kauaaegne korraldaja Ülle nime- tab veepidu tabavalt „suureks Koeru suguvõsa kokkutulekuks“. Tema sõnul on traditsioonid nagu vanaema retsept: neid võib veidi timmida, kuid liiga pal- ju muutest ei tunne keegi enam õiget maitset ära.

See ei tähenda, et pidu peaks jääma ajakapslisse. Selleks, et traditsioon elaks, peab iga uus põlvkond saama lisada oma maitse, muusika ja mälestuse.

Kuidas sattusid veepidu korralda- ma?

„Aus vastus on – üsna märkamatu- l, meenutab Ülle Jääreg. Kui ta 2000. aastal Koeru kultuurimajas tööle asus, oli ta peagi „sõna otseses mõttes üle pea veepeo tegemistes“.

Õnneks ei pidanud ma üksi ujuma: kõrval oli asjalik, kogenud ja toetav toimkond, tänu kellele ei vajunud ette- võtmine põhja.

Korraldajate töö on veidi paradok- saalne. Kui kõik läheb hästi, ei pane külastaja suurt osa sellest tähele. Ta leiab parkimiskoha, kuulab muusikat, saab võistelda, süüa, tantsida ja turva- liselt koju. Samal ajal on keegi lahenda- nud elektri, lava, load, tualetid, liikluse, esmaabi, turvalisuse, ajakava ja sada pisiasja, mis kipuvad just viimasel tun- nil teatama, et nemad on päeva kõige tähtsamad küsimused.

Ülle ütleb, et veepeo suurim saladus ei olnud kriiside puudumine, vaid see, et peolised neist teada ei saanud. Suu- rimad peavalud on aastatega muutunud korraldajate parimaks jutumaterjaliks.

Üks pöörasemaid ettevõtmisi oli omal ajal kahe lava ja kahe esineja ka-

utamine. Telkimisplatsi väiksel laval esinenud Hendrik Sal-Sallerit ootas „backstage'is“ ei jäävann ega disai- nitud joogijaam, vaid aus veeämber lava kõrval.

Ka sild on kord otsustanud peost aktiivselt osa võtta. Vettehüpete ajal kogunes sellele nii palju rahvast, et silla keskmine osa vajus ja osa publikust sai piletihinna sees ootamatult supluse. Kõik lõppes õnneks ehmatus ja hili- sema hea looga.

Kui olulised on vabatahtlikud?

Ülle vastus on ühene:

„Ilma nendeta oleks veepeo korral- damine nagu paadisõit ilma aerudeta. Teoreetiliselt võimalik... aga väga kau- gele ei jõua.“

Mõni vabatahtlik avastas päeva lõ- puks, et tema ametijuhend oli märka- matult kolmekordistunud.

„Seega asendamatud.“

Just vabatahtlikes peitubki veepeo tegelik mõõt. Väinjärve veepidu pole ühe asutuse, ühe juhi ega ühe ajastu mõõtsid aegu, jagasid numb- reid, juhtisid liiklust, koristasid randa, valvasid vett, tegid süüa, müüsid pile- teid, panid püsti telke ja lavasid ning

tulid järgmisel hommikul tagasi, et kõik jälle korda teha.

Sama tähtsad on võistlejad ja pealt- vaatajad, sest pidu, kuhu keegi ei tule, on ainult hästi koostatud projektip- laan.

Traditsioon ei seisa paigal – ta lii- gub koos inimestega

Tänavune 60. veepidu näitas, et tra- ditsioon ei ela ainult vanades ajalehe- väljalõigetes. Ta elab noortes, kes tulid suure hulga sõpradega. Ta elab kolme kuuse all kogunenud „retropeolistes“. Ta elab isades ja lastes, kes tegid koos järveringi. Ta elab nendes, kes ujusid, võistlesid, tantsisid või lihtsalt otsisid rahvahulgast üles inimese, keda pol- nud ammu näinud.

Õhtu erakordselt uhke ilutulestik oli juubelile vääriine hüüumärk, kuid peo kõige suurem valgus tuli tuttavate nägude äratundmisest.

Ülle sõnul ei saa Väinjärve veepidu mujale kopeerida. Lava võib püstitada kuhu tahes ja artistid esinevad pal- judel pidudel, kuid Väinjärve, siinse looduse ja nende inimeste kooslust mujalt ei leia.

„Veepeol on oma hing.“

Just sellepärast ei ole 60. kord ainult

number. See on tõend, et kogukond on osanud hoida midagi, mis on suurem kui üks õhtu ja pikem kui ühe inimese tööaeg.

Suur aitäh kõigile, kõigile korral- dajatele läbi kuue aastakümne. Aitäh neile, kes olid alguses, neile, kes võtsid teatepulga üle, ja neile, kes kannavad seda praegu.

Aitäh vabatahtlikele, toetajatele, koostööpartneritele, päästjatele, koh- tunikele, tehnikutele, esinejatele, kaup- lejatele, sportlastele, koristajatele ning kõigile neile, kelle nime ehk kavalehel ei olnud, kuid kelle tööta poleks pidu sündinud.

Aitäh igale osalejale, sest teie tu- lemine on hoidnud traditsiooni elus.

Eriline tänu neile, kes vaatavad meie tegemisi nüüd pilvepiiril – nende seas Uno Aan, kes pani Väinjärve veepeo loosse oma töö, südame ja Neptuni habeme.

Me oleme koos kirjutanud ajalugu. Mitte ainult korraldanud 60 pidu, vaid loonud 60 peatükki ühises loos. Järv on sama, inimesed vahetuvad, muu- sika muutub ja korraldajate viimase hetke paanika jääb ilmselt igaveseks.

Aga kord aastas kutsub Väinjärv omad jälle koju.

Kohtumiseni järgmisel veepeol!

60 korda Väinjärve Veepeol – Eve Graubergi lugu

Kirsika Ilmjärv

O n inimesi, kes käivad peol. Ja on inimesi, kellest saab osa peo ajaloost. Eve Grauberg kuulub nende hulka. Tänavune Veepidu on tema jaoks juba 60.

Eve oli vaid seitsmeaastane, kui sattus juhuslikult kodu lähedalt järve äärde minnes oma esimesele Väinjärve Veepeole. Kõige eredam mälu- pilst sellest päevast on tal siiani silme ees – krooni- ga Neptun, kolmhark käes, valjuhäälselt nalja viskamas.

Sellest päevast sai alguse traditsioon, mis on kestnud kuus aastakümnet.

„Lapsena töid mind tagasi põnevus ja lustlikud võistlused. Täna toob mind tagasi armastus selle paiga vastu. Olen siin sündinud ja kasvanud – Väinjärv on minu kodu,“ ütleb Eve.

Kuuekümmen aasta jooksul on ta näi- nud, kuidas peod, inimesed ja ajad on muutunud. Kui küsida, mis on kõige rohkem muutunud, vastab ta muigega: „Kõige rohkem olen vist muutunud mina ise.“

Ometi on palju jäänud samaks. En- diselt rõõmustavad teda traditsiooniline ümber järve jooks ja üle järve ujumine. Endiselt tekitab Veepeo õhkkond ele- vust ning inimesed tulevad siia rõõ- muga.

Foto: Eve Graubergi erakogu.

„Veepeo tunne on alati olnud sama – rõõmus. Seda ei saa sõnadega kirjel- dada, seda peab ise kogema.“

Eve jaoks tähendab Väinjärve Veepeo korraga kõike – traditsiooni, kohtu- misi, suve, kodupaika ja mälestusi. Just siin kohtub ta inimestega, keda vahel terve aasta jooksul ei näe. Just siin sün- nivad uued lood ja meenutatakse vanu. Kõige südamlikumaks peab ta 50. juubeliaasta pidu, mil tänati kõiki vara- semaid korraldajaid. Veepeoga seostub talle enim legendaarne Uno Aan ning ta usub, et Neptun võiks tänapäevalgi aeg-ajalt järvest välja astuda.

Kui paluda kirjeldada Väinjärve Vee- pidu inimesele, kes pole siin kunagi käinud, jääb Eve vastus lihtsaks:

„Peab tulema siia, sest seda tunnet peab igaüks ise tundma.“

Ja kui küsida, mida tähendab tead- mine, et ta on olnud kohal kõigil kuue- kümnel Veepeol, vastab ta tagasihoidli- kult, kuid uhkusega:

„Uhke tunne on. Eelkõige selle üle, et Väinjärve Veepidu pole katkenud ja kestab juba 60 aastat.“

See on lugu ühest inimesest, aga te- gelikult ka terve kogukonna loost. Sest traditsioonid elavad ainult seni, kuni on inimesi, kes neid südames kannavad. Eve Grauberg on seda teinud kuusküm- mend suve järjest.

Huvitavad faktid veepeo ajaloost

Neptuni praktiline ujumisoskuse kontroll

Ranna pidulikul avamisel pidas Neptun kõige tähtsamaks ujumis- oskuse kontrollimist. Selleks lasi ta abilistel mõned sillal seisnud inimesed ootamatult vette visata. Kui selgus, et kaldale ujus sama palju inimesi, kui vette oli visatud, kuu- lutas Neptun Väinjärve ujula ja rannaala avatuks.

Uno Aan oli Neptun üle veerandsaja aasta

Veepeo ühe kauaaegse eestvedaja Uno Aani panust ei saa mööda ai- nult korraldusastates: ta kehastas Väinjärve veepeol Neptunit üle veerandsaja aasta.

Järvejooksu võitja võis koju minna pörsaga. Tänapäeval ootavad sportlased medalit, karikat või kinkekaarti, kuid majandite ajal sai ümber Väinjärve jooksu võitja sageli auhinna- seks seapörsa. Seega tuli finišisse jõudes valmis olla mitte ainult autasusta- miseks, vaid ka uue pere liikme ko- jutoimetamiseks.

1972. aastal mõõdeti üle järve ujumise pikkuseks 450 meetrit

1972. aasta võistlusloos märgiti üle Väinjärve ujumise pikkuseks um- bes 450 meetrit. Võitis Järva-Jaani koolinoor Heldur Rausberg ajaga 10.33,1. Teiseks tuli Ilmar Isakas ja kolmandaks Arvi Saliste. Ainsa nai- senna lõpetas distantsi Lea Grant.

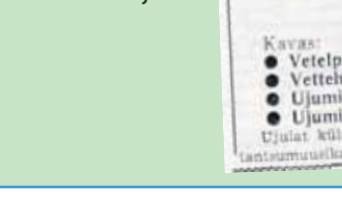
Enno Lummo tõstis sangpommi 110 korda

1972. aasta spordipäeval rebis kol- hoositraktorist Enno Lummo kahe- puudast ehk ligikaudu 32-kilo- grammist sangpommi 110 korda järjest. Tegemist polnud kõrvalise rahvanumbriga, vaid päris võistlus- alaga.

Kolm kergejõustikuvõitu ühelt õpetajalt

Villevere kooliõpetaja Kaidi Viirpa- luu võitis samal spordipäeval kolm ala: tõukas kuuli 11.38, heitis ke- tast 31.04 ja viskas oda 37.14 meetrit. See on hea näide, kuidas veepeo ja suvemängude ajalugu ei kuulunud ainult tippsportlastele – võistlesid õpetajad, traktoristid, autojuhid, koolinoored ja majandi- juhid.

Veepeole sai tulla ka lennukiga – vähemalt vaadet nautima

1976. aasta Koeru mängude ajal pakuti Udeva lennuväljalt soovija- tele hüviende Koeru kohal. Lennu- pilet maksis 2 rubla ja 50 kopikat.

Programmis olid pörsapraad, karussell ja hobusõidukite paraad

1976. aasta mängude reklaam lu- bas, et mõlemal päeval töötavad einelauad ja kohapeal saab küpse- tada seapörsast. Lastele oli karus- sell ning teisel päeval liikus Arukü- la–Koeru–Aruküla marsruudil ho- busõidukite paraad.

Spordi kõrval pakuti moodi ja parfümeeriat

1979. aastal ei piirdunud ainult spordiga. Koeru kultuurimajas toi- musid käsitöönäitus, moekaupade demonstratsioon ja parfümee- riakaupade näitusmüük. Väinjärve ääres demonstreerisid vetelpääst- jad uppuga päästmist ja esmaabi- võtteid, õhtul esinesid külalistena Rakvere Teatri näitlejad.

32-kilogrammiline sangpomm kerkis 90 korda

1983. aastal rebis Järva-Jaani mees Kalle Puss 32-kilogrammist sang- pommi 90 korda. Kalev Matrov sai kirja 66 ja Tõnis Jürimäe 65 tõstet.

1985. aastal võitis üle järve ujumise naine

1985. aasta üle Väinjärve ujumisel valmistas üllatuse Pille Haug, kes jõudis finišisse esimesena, jättes teiseks Andres Henki ja kolman- daks Sulev Marja.

Järvejooksus olid kõrvuti 12- ja 55-aastane

1985. aasta ümber järve jooksu starti asus 19 meest ja kolm naist. Noorim osaleja oli 12-aastane Paa- vo Raudsepp ning vanim 55-aasta- ne Raimund Kuusik. Parim nais- jooksja oli Koeru keskkooli õpilane Ave Koni.

Üle järve ujumise lõpetaja sai 25 rubla

1985. aastal oli kõigil üle Väinjärve ujumise lõpetajatel võimalik läbida 25 rubla suurune preemia ja saada päevakohane diplom. Toonases vääringus polnud see sugugi süm-boolne auhind.

Veepeol oli juba 1985. aastal üle 700 külastaja

1985. aasta ajaleheloo järgi veetis Väinjärve kaldal meeleoluka puh- kepäeva üle 700 inimese.

KOERU MEIEREID

Aruküla mõisameierei

Siret Pärtel

Esimesed mõisameiereid loodi juba 19. sajandi keskpaigas. Meierei hoone tunneb ära kõrgekorstna ja majaesise pika platvormi järgi. Majal oli alati kaks ust, millest ühest viidi

piim sisse jateisest toodi valmistatud toodang ja lõss välja. Teadaolevalt on Koeru vallas töötanud meiereid Koerus ja Abajal, koorejaamad Kalitsas, Kuusnas, Ervital ja Tudres ning piima vastuvõtu-punktid Vaol ja Liusveres.

Koerus asunud Aruküla mõisa rendimeierei

asus mõisa peahoone eest vaadates teisel pool tiiki. Üksikud Vao ja Kalitsa küla talupidajad müüsid sinna oma piima. Piima müük sinna oli seotud raskustega, sest piimatoojaid koheldi halvasti ja piima tuli meiereisse tuua kaks korda päevas. Üheks piimaviijaks Aruküla mõisameiereisse oli

Vao küla Tooma talu omanik ja Väinjärve vallavanem Villem Breiberg. Talle ei olnud vastuvõetav piimatoojate kohtlemine meiereis. Breiberg ja Koeru Haridusseltsi koolijuhataja Johannes Sõster tulid mõttele asutada Koeru ühispiimatalitust, et vabastada piimatoojad mõisnike mõju alt.

Meierei enne ümberehitamist

rumasin. Aurumasin osteti selline, et juhuks kui piimandusest midagi välja ei tule, saaks tööle panna tangu- ja ja-huveski ning teha ka laualõikamise töid. Tööstuse meieriks sai Hans Kivistik ja

tema juhtimisel alustas meierei tööd 17. detsembril 1913. aastal. Meiereis sai valmistada võid, koort, kohupiima, ka-seiini (tooraine Eesti Kunstsarvetehase jaoks) ja lihtsamaid juustusorte.

1914. aastal sai uueks meieriks Vol-demar Eichhorn. Sama aasta detsembris alustati aurujõul töötamist. Seoses sel-lega hakati valmistama presskoort ja kohupiima, mida müüdi PK Estoniale, mille liige oldi 1912. aastast. Või valmis-tamine hapukoorest algas 1917. aastal.

Esimese maailmasõja aastatel töötati vähesel määral ja Saksa okupatsioo-ni ajal tuli tööstus ajutiselt sulgeda. 1920.–1927. aastatel oli meierei rendil eraettevõtjate käes. Koeru Piimatalituse ühisus muutis oma nime Koeru Piima-ühinguks ja 1927. aasta kevadel võttis meierei tootmise taas enda kätte. Meie-reis uuesti töö alustamiseks tuli välja vahetada suur osa sisseseadest, valada uued betoonlaed, tsementpõrandad ja ehitada vahesein keldrisse. Aastatega suurenes meiereisse toodava piima ko-gus ning tööstus laienes. 1937. aastaks oli Koeru Piimaühing välja jõudnud kindlale majanduslikule järjele ja oli üheks tugevamaks ettevõtteks ümbrus-konnas. Ühingul oli 150 liiget ja lisaks üle 220 piimatooja, kes ei kuulunud ühingesse.

Koeru meierei esimene auto oli KAZ-54. Kui majandid jõukamaks muutusid, soetasid nad piimaveoks oma autod. Hiljem veeti piima Paide Auto-baasi nr 10 autodega. Autotranspordi arenedes kaotati ümbruskonna koo-rejaamad. Teede äärde tekkisid piima-pukid, kuhu töid oma piima eraisikud. Lehma pidamine ja piima müümine

Meierei uue juhatuse esimeheks sai Rudolf Jakobs, kassapidajaks Johannes Niigov ja kirjatöimetajaks Ferdinand Takk. Villem Breiberg, kes astus va-batahtlikult esimehe kohalt tagasi, sai meierei auliikmeks. 1937. aastal sai pi-matööstuse juhatajaks Kaarel Tamm ja raamatupidajaks Anastasia Pruuli.

1949. aasta sügisel asus Koeru meie-reise tööle Laine Murakas, kes oli sama aasta kevadel 16-aastasena lõpetanud Lahu algkooli. Ameti omandas ta hiljem kaugõppes Öisu Piimandustehnikumis. Aastate jooksul tegi ta kõiki meiereis vajalikke töid, kuid kõige tähtsamaks ja hinnatumaks on olnud võimeistri amet. Viimastel tööaastatel töötas ta võimeist-rina E-Piima Järva-Jaani meiereis. Tema enenam kui kuuekümnne tööaasta jooksul said taludest kolhoosid, alustati Eesti või eksporti ning käitsi valmistatud või asendus masinatööga.

1954. aastal määrati Koeru meiereis- se tööle Uku Randma, kelle ülesandeks oli võitööstust laiendada. Laine mäletab, et kuna temal oli üks vähestest isiklikest sõidautodest, siis tuli vajalikke ehitus-

materjale oma autoga kohale tuua ja kui vaja, siis ka muudes töodes abiks olla. Seoses juurdeehitusega laienesid pii-ma vastuvõtu- ja tootmisruumid ning maja teisel korrusel asusid kontori- ja eluruumid. Muretseti uus roostevabast terasest perioodilise tegevusega Saksa võimasin.

Läbi aegade on olnud tähtis piima kvaliteet. Ajal, mil tekkisid kolhoosid ja sovhoosid, kasvas neis toodetud piima osakaal, kuid selle kvaliteet langes. Talu-pidajad hoolitsesid rohkem oma piima puhtuse eest. Laine ülesandeks oli kont-rollida majandite lautades piima ning selle tootmise hügieeni ja puhtust. Sa-muti revideeris ta piima töötlemist koo-rejaamades ja piimapunktides. Laine meenutab, et ta nõudis kvaliteedinõuete ranget järgimist, mistõttu vaadati tema peale sageli viltu. Ta on veendunud, et kvaliteet on kõige tähtsam. Iga aasta käis kevadel sanitaar-epidemioloogia-jaamast 5–6-liikmeline arstide rühm tööstust kontrollimas.

Seoses piima kvaliteedi muutusega kasutati erinevaid või valmistamise teh-

noloogiaid. Koor pandi hapnema ja kui temperatuur oli tõusnud +16kraadi siis lisati juuretis. Koos juuretisega hapnes koor umbes 18 tundi, seejärel jahutati maha ning lasti võimasinasse. Kui piima kvaliteet langes, siis ei saanud võid enam koo-re hapendamisega toota, vaid tehti juuretise sissepressimisega. Kui aastate jooksul piima kvaliteet pa-ranes, siis valmistati võid nn Ruubeni meetodiga. Viimase meetodi käigus töödeldi piim piimhappe ja diatsetüül-iga, mida oli raske hankida. Tänu Laine sugulase Tullio Ilometsale, kes töötas Tartu Ülikoolis keemikuna, oli seegi mure lahendatud. Uue tehnoloogia ka-sutamise saadi või kvaliteet korda.

Koeru meiereis pakiti võid käsitsi. Algusaastatel tambiti see nuiaga iseteh-tud vineerist kastidesse ja kaaned löödi naeltelga peale. Hiljem pakiti 25-kilo-grammistest kogustena pappkastidesse ja kastid kleebiti kinni. Suurem hulk too-detud võist viidi Tartu külmhoonesse ja osa ka Tallinna külmhoonesse. Kord kuus käisid võimeistrid üle Eesti Tartu külmhoones või kvaliteeti hindamas.

oli tulus töö ning sellega oli võimalik teenida lisaraha. Ühe lehma piima eest teeniti umbes kaks kuupalka.

Rahasummad olid hooajalised. Tal-vel saadi vähem, suvel rohkem. Vara-hommikul sõitsid piimaautod kindlal ringil ja võtsid piima peale. Autol asus kaal, millega piim kaaluti ja vastav ko-gus märgiti piimaraamatusse. Kuu lõpus

Või tampimine kasti

tehti kokkuvõtted ja raha maksti kord kuus.

Piimapukid olid kohaks, kus inime-sed omavahel kokku said ja kohalikke uudiseid rääkisid. Tänapäeval võib veel mõne talu tee otsast leida vana piima-puki, millel küll endist otstarvet enam ei ole. Osa neist on tehtud kujunduslikuks elementideks.

Koeru meierei uhkuseks oli seda ümbritsev aed, mille eest hoolitsesid Leida Luukas ja Miralda Lell. Maja va-sakpoolses otsas asus kiviktaimla koos paljude erinevate lilled, purskkaevu ja pissiva poisi kujuga. Lisaks oli sinna rajatud puhkenurk kiviplatadest põ-randa, puidust laua ja toolidega ning seda ümbritses võrestik, kus kasvasid roniroosid. Maja ees asus lipuväljak koos rajatud teeradade ja istumiseks mõeldud pinkidega ning varakevadest hilissügiseni õitsvate lilledega. Maja parempoolsel küljel asus puidust aiaga eraldatud aed. Seal kasvatati juurvilju ja kasvasid viljapuud. Aeda oli ehitatud välikamin, mida ümbritsesid elupuud ning teeradu ääristasid õitsvad lilled. Nii esimese septembri kui ka kooliaas-ta lõpu eel käisid koolilõpilased aiast lilli ostmas. Koeru võitööstuse kaunis ümbrus oli tuntud ka kaugemal ning seda tuldi vaatama isegi huviliste grup-pidega.

Koeru võitööstuse aed

Koeru piimapunkt 1979. aastal, kui kõikjal Eesti otsustati piimapunktid kaotada.

2005. aastal oli kavas võtta Koeru meierei ja Kalitsa koorejaam muinsus-kaitses alla, kuid tänaseks ei ole see plaan teoks saanud.

Pärast pikka tühjalt seismist rentis võitööstuse ruumid ettevõtja Andres Teppan. Ta rajas sinna tiseritöökoja, mille põhitoodanguks olid puusärgid. Ettevõtte tegutses paar-kolm aastat. Hil-

jem tegutsesid hoones Koeru Kommu-naali töökoda ja Rait Pakkoneni puidu-tööstus, mis valmistas mööblit. Praegu kuulub hoone Järva Haldusele ning selles asuvad garaaž ja töökojaruumid. Tulevikus on plaan rajada hoonesse ka kontoriruumid.

Väljavõte Koeru Keskkooli õpilase Isabell Haki uurimistööst “Koeru valla meiereid ja koorejaamad” (2015).

Koeru meierei 2026. aastal

Koeru esmamainimine – kas 1282 või hoopis 1281?

Ülle Jääger

Koeru ajaloost rääkides on aastakümneid peetud esmamainimise aastaks 1282. Nii on kirjas paljudes teatmeteostes ja seda aastat on kasutatud ka tähtpäevade tähistamisel. Uuemad uurimused viitavad aga sellele, et tegelik esmamainimine pärineb hoopis 3. jaanuarist 1281. Sellele järeldusele jõuab, kui uurida Kärkna kloostri ürikut, milles Kärkna abt Wynandus, annab teada maade vahetusest Kärkna kloostri ja Saksa Ordu vahel. Ürikus on kirjas ka Koeru kihelkond (Koykele), mis teeb sellest Koeru seni teadaoleva vanima kirjaliku mainimise.

Saksa ajaloolane Friedrich Georg von Bunge avaldas 1857. aastal Liivimaa ürikutekogu, kus dateeris selle dokumendi 1282. aastasse. Hilisemad uurijad on aga tähele pannud, et ürikul endal seisab kuupäev 3. jaanuar 1281. Arvatakse, et von Bunge lähtus nn Maarja-aasta arvestusest, mille järgi võis sama kuupäeva tõlgendada järgmise kalendriaasta

alla. Kuna selle oletuse kinnituseks kindlaid tõendeid ei ole, peetakse tänapäeval õigemaks lähtuda ürikus märgitud kuupäevast. Ürik ise annab põneva pildi 13. sajandi Järvamaast. Seal kirjeldatakse maade vahetust, mille käigus Kärkna klooster loovutas Albu ümbruse valdused ning saab vastu maid Koeru kihelkonnas. Dokumendis on nimetatud mitmeid tänapäevalgi tuntud paiku, nagu Piibe, Nõmmküla, Liigvalla, Pandivere ja Koeru (Koykele).

Koeru on sajandite jooksul kandnud mitut nimekuju – Koykele, Koikera, Koike ning hiljem kiriku järgi ka St. Marien-Magdalenen.

Kust siis ikkagi nimi Koeru?

Koeru nime tekkimise kohta on terve rida legende. Rahvajutu järgi vajus kirik sõdade ja katku ajal unustusse ning kasvas aja jooksul metsa sisse. Alles hiljem sattusid jahimehed oma jahikoerte haukumise peale kiriku juurde. Koerad olid tühja kirikusse läinud ning nende haukumine äratas jahiliste tähelepanu. Teise pärimuse

järgi märganud üks külakarjane laanes koerte salapärast haukumist ning leidnud kohale minnes ilusa ja uhke kiriku, mille ümber seisid haukuvad koerad. Et kirik leiti üles koerte abil, hakatud seda tänutäheks nimetama koerte kirikuks, millest olevat aja jookul kujunenud nimi Koeru.

On arvatud ka, et Koeru nimi võib pärineda koirohust (Artemisia absinthium), mida ümbruskonnas olevat rohkesti kasvanud. Võimalikuks on peetud, et paikkond sai nime just selle taime järgi.

Kõige tõenäolisemaks peetakse siiski seletust, et nimi Koeru (vanasti Koiru) on seotud vanema nimekujuga Koikera. Vanemates allikates on paikkonda nimetatud ka Koikeks.

Rahvapärимuse kõrval on ajaloolased pakkunud Koeru nime ja kiriku tekkeloole ka teistsuguse seletuse. 13. sajandil saabusid koos Mõõgavendade orduga Eestisse Saksa kaupmehed, kellest osa omandas läänimaid tänase Koeru ja Ambla ümbruses. Peagi kutsuti Ojamaalt (Gotlandilt) kohale osavad ehitusmeistrid ning alustati kivikirikute

rajamist. Koeru kirikuga alustati veidi hiljem kui Ambla kirikuga ja ehituse alguseks peetakse Koerus aastat 1253. Rootsi Kuninglikus Arhiivis säilinud andmete järgi pühitseti kirik 22. juulil 1288, Maarja-Magdaleena päeval, ning kirik pühendati püha Maarja Magdaleenale.

Nii näeme, et Koeru nime ümber on põimunud nii rahvapärимused kui ka ajaloolised nimekujud ning täpset päritolu ei ole võimalik kindlalt tõestada. Kõik need lood annavad aga tunnistust paiga rikkalikust minevikust ja pärandist.

19. sajandi teisel poolel hakkas kiriku ja kõrtsi-postijaama ümber kujunema alev, millest kasvas välja tänapäevane Koeru.

Kui uus tõlgendus leiab ajaloolaste seas lõpliku kinnituse, tähendab see, et Koeru kirjalik ajalugu algab mitte 1282. aastast, vaid 1281. aastast – tervelt aasta võrra varem, kui seni on arvatud. See on hea näide sellest, kuidas ajaloolikate uus tõlgendamine võib muuta meie teadmisi ka näiliselt ammu selgeks peetud sündmustest.

KOERU NAISED JA KODUKAITSJATE ÜHING

Järva Teataja, 27. jaanuar 1927

Koeru kodukaitse ühingu aastakoosolek oli 16. skp. Koeru algkooli ruumides. Koos oli ligi paarkümmend isikut. Koosolekut juhatas ühingu juhataja pr. Anna Juur. Juhataja kandis ette 1926. aasta aruande, mille järele ühing on korraldanud kaks suuremat pidu vabariigi ja malevkonna aastapäevadel. Ka võttis ühing osa tegelikult oma liigete kaudu Koeru ja Järva-Jaani malevkondade taktilistest õppustest, võttes oma peale Koeru malevkondade toitlustuse ja sanitaarala. Liigete ühisel korraldusel kaunistati Vabadussõjas langenute haua. Aruanne kiideti ühel häälel. 1927. aasta celarve on 59 tuhande margalises tasakaalus ja sama aasta töökava, milles ette nähtud kahe peo, näitemüügi, kursuste jne. korraldamine, võetakse juhatause poolt esitatud kujul vastu.

AVALIK RAAMATUKOGU KOERUS

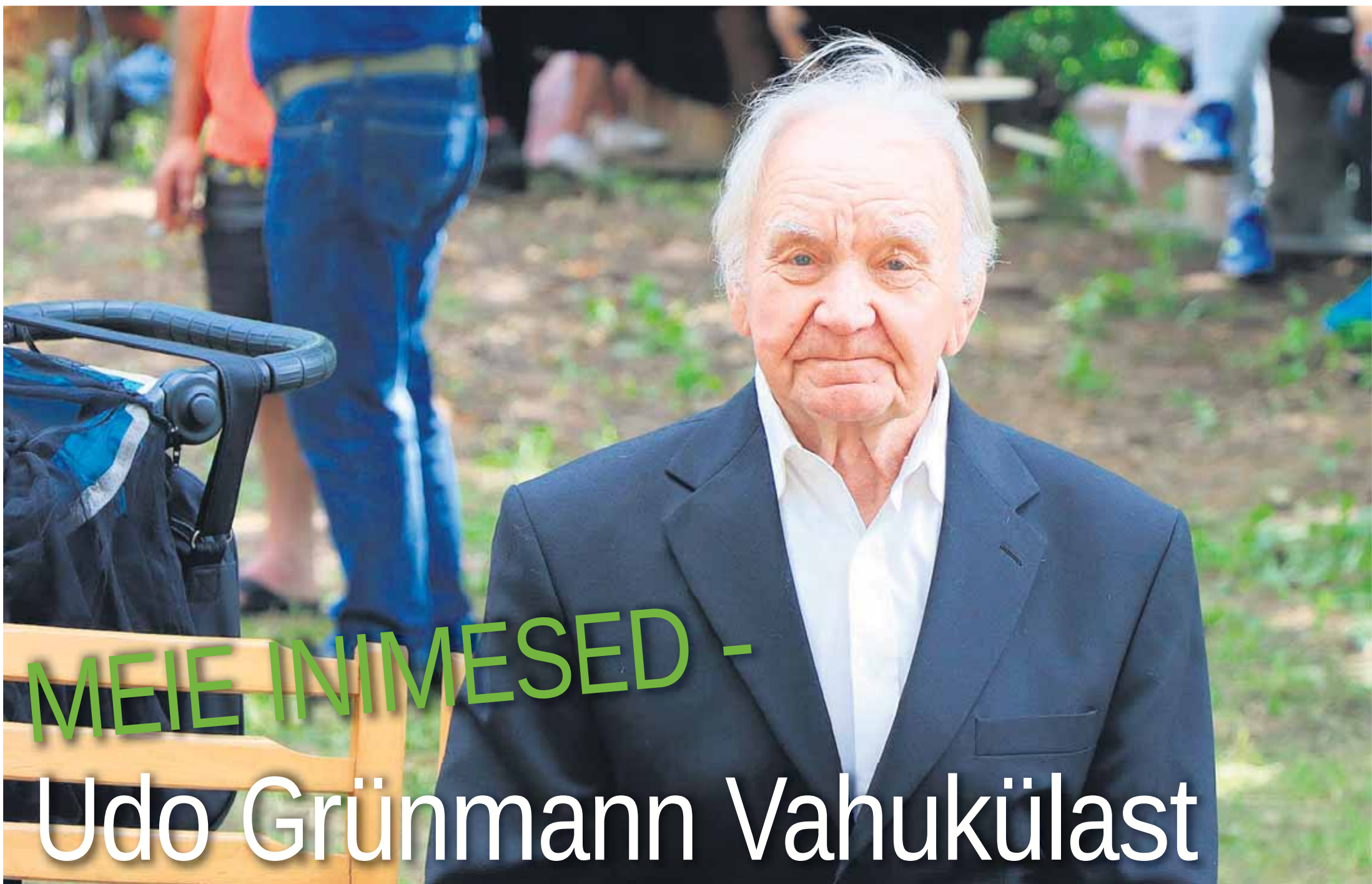
Järva Teataja, 26. aprill 1927

Väinjärve vallavalitsuse ja Koeru haridusseltsi vahelise kokkuleppe järele muudeti 1926. aastal raamatukogu avalikuks raamatukoguks. Kogu kasutamine on võimaldatud kõigile Väinjärve valla kodanikkudele ja haridusseltsi liigetele tasuta. Selle peale vaatamata on kogu tänini vähest tarvitamist leidnud, eriti ümbruskonna põllumeeste poolt. Ometi on kogu aga võrdlemisi täielik, sisaldades ligi 1000 köidet, niihästi ilukirjanduse kui ka teadusliku kirjanduse alalt. Rohkesti leidub kogus ka põllumajanduslikku kirjandust, nii et kogu tarvitamist eriti just põllumeestele tuleb soovitada. Kogu täiendatakse alatasa uudistoodetega, milleks Väinjärve valla ja haridusseltsi poolt iga aasta suuremad summasid kulutatakse. Kirjanduse näol saadakse toetust iga aasta ka haridusministeeriumilt. Kogu kätesaadavamaks tegemiseks on haridusseltsi poolt külalesse avatud haruraamatukogud.

KOERU KOGUDUSE ELU 1926. AASTAL

Järva Teataja, 18. jaanuar 1927

Möödunud kirikuaastal (1. dets. 1925 – 30. nov. 1926) on Koeru koguduses sündinud 136 last, neist 72 poeg ja 64 tütarlast ning väljaspool abielu 9 last. Surnud 110 inimest (69 meester. ja 41 naisterahvast). Alla esimest eluaastat surnud 10 last. Üle 80 a. surnuid 13 (7 mees- ja 6 naissoost). Vanem mees oli 87 a. ja 8 k. vana ja vanem naine 84 a. ja 10 k. Õnnetust surma on saanud 6 meest. Vabasarva juhtumisi oli kõigest 1, mis annab tunnistust maal elava rahva tervemast eluvaatest. Laulatatud on 39 paari, mahakuulutatud 57 paari, leeritatud 125 last ja armulaual käinuid 2115 hinge. Seisuga 1. dets. 1926 a. on koguduse liikmeid 7319. Mitmesuguseid andeid vaeste heaks kirikule jne. oli 1926. a jooksul 68 085 marka.

Anne Adramus

Kui mulle tehti ettepanek kirjutada ühest Vahukülas elavast inimesest, oli mu esimene valik Udo Grünmann, kes elab Allika talus. Udo ei ole Vahuküla põliselanik, siin on ta elanud 37 aastat. Nii kaua tunnen teda mina ka. Lähemalt sain Udo ja tema elukaaslase Enega tutvavaks umbes veerandsada aastat tagasi. Nimelt siis käisin ma nende juures paaril suvel abiks heinal.

Kuigi mulle endale tundub, et see oli alles mõned aastad tagasi, hakkasin arvutama ja pidin ehmatusega tõdema, et ongi päriselt nii palju aastaid möödunud. Issake, kuidas see aeg küll nii kiiresti lendab? Tuli meelde, et need heinasuved olid kuumad ja äikeselised.

Helistasin ja uurisin, et kuidas oleks ühe väikese usutlusega, millest võib saada artikkel uude kogukonna lehte. Sain väga rõõmsa jah-vastuse.

Käisingi ühel vihmasel päeval Udo juures külas ja saime päris mõnusalt jutule. Kuigi Udo ei kuule enam väga hästi ei jäänud meil midagi tähtsast rääkimata. Aga alustan siis ikkagi päris algusest.

Udo Grünmann sündis 25. septembril 1935. aastal Järvamaal, Kuusna külas, Tellismäe talus.

Kooliteed alustas Udo Tudre koolis, kus õppis 3 aastat ja edasi Karinu 7- klassilises koolis. Peale Karinu kooli lõpetamist õppis ta Järva-Jaani MTJ's (masina-traktorijaam) traktoristide kursustel.

Peale kursuseid sai 15-aastasest noormehest linttraktorite haakija. (Mina sain targalt arvutitelt teada, et haakija oli traktoristi kõige parem sõber, kes hoolitses haakeriistade peal, et adrad teeksid ühtlase sügavusega vaod.) 1954. aasta sügisel võeti Udo sõjaväkke. Aega teenis ta Venemaal Vologda linnas koos oma venna Üloga. Sõjaväes sai ta ka autojuhiload. Sõjaväeteenistuse aeg on Udol täpselt meele - 2 aastat, 3 kuud ja 12 päeva.

Tagasi kodus algas töö kolhoosis „Tee Kommunismile“, mis hiljem liideti „Majaka“ kolhoosiga. Seal töötas ta autojuhina.

Hiljem töötas ta väga pikka aega Udeva sovhoosis nii autojuhina, kombainerina, kraana-autojuhina kui ka bussijuhina.

Udo oli väga aktiivne ka väljaspool palgatööd. Mitmeid aastaid osales ta vabatahtlikus tuletõrjekomandos salga ülemana. Sellest ajast meenutas ta hea sõnaga komandöülemat Arno Palmi. Arno oli ka üks Koeru Päästekomando loojatest. Kuna Udol on ka väga

hea lauluhääl, on ta laulnud ka Koeru Kultuurimaja segakooris.

Selle kõige kõrvalt jõudis ta ehitada Koeru maja, kus praegu elab tema poeg Tõnis.

Nüüd sellest, kuidas Udo Vahukülla, Allika tallu sattus. Eelnimetatud talu asub veidike küla keskusest eemal Piibe maantee lähedal. Elumaja seisab natuke kõrgemal, aga hoonest veidi eemal, madalamal, voolab ilus allikas. Endiste taluomanike ainuke järeltulija tütar Agnes, kes põgenes sõja ajal ning vaks jaapanipäraseks bonsaide reaks.

Udo leidis selle koha üles. Nimelt vedas ta talu tagant heinamaalt autoga heinu ja sõitis sealt mitmeid kordi mööda. Tema sõnul hakkas see koht talle kohe meeldima, eriti maja tagant mööda voolav allikas. Olles saanud nõusoleku Allika talu peretütart Agneselt (kes elas välismaal), alustas Udo oma kodu rajamisega. 1989. aastal Vahukülla kolides, oli Udol kaasas 3 lehma, sead ja koer Laika. Loomade tarbeks oli alles veel vana laut. Ise elas ta poollagunenud maja teisel korrusel.

Udo meenutas, et tema magas ühes nurgas ja teises oli pääsukese pesa. Nende vidina saatel ta jäi õhtul magama ja hommikul ärkas.

Ja nii see elu käima läks - ehitamise, remondi, loomapidamise ja põlluharimisega samaaegselt. Piima saamiseks sätits Udo üles masinalüpsi. Piima jahutamiseks oli looduslik jahuti - allikas. Sel ajal olid veel külaes piimapukid, millelt läks igal hommikul piimakombinaati ka Udo lehmade toodang ja sealt kaudu jõudsid Udoni ka külaauudised. Piimapukki külas enam ei ole ja lehmi samuti mitte.

Aga Udo ehitas uue suure lauda, kus kasvas mitmeid aastaid pullikesi lihaloomaks. Laudas elas veel siga ja kukk oma kanadega. Mainimata ei saa jätta ka värvikaid kitsekesi, kes Udo elukaaslase Ene istutatud kuuseheki tegid vahvaks jaapanipäraseks bonsaide reaks.

Allika talus kasvas ka põllul vili - rukis, kaer ja oder. Selle koristas peremees ise ära, sest tal oli kasutada venna Ülo kombain. Selle kombainiga käis Udo ka teistel taludel abiks.

Aga aastad läksid edasi ja ajad muutusid. Väiketalupidamine ei olnud enam kasulik ja tulus. Udo valutas väga südan maeuul pärast. Üks tema mõte on see, et meie riik ei väärtusta maeuul nii nagu peaks. Tema unistus oleks, et maal

- külaes oleks rohkem väiketalunikke, kes kasvataks erinevaid põllukultuure ja toimetaks erinevate loomade ja lindudega. Siis saaks omavahel jagada, osta, müüa erinevat toodangut ja tooteid. Võib-olla veel kunagi tuleb ka selline aeg?

Aga ega Allika talus pole elu seisma jäänud. Allikasse tegi Udo ilusa tiigi, kus öitsevad vesiroosid. Uue lauda peale on ehitatud väikese korteri mõõtu elamine.

Praegu toimetavad põhiliselt Allika talus Udo elukaaslase Ene ja tütar Grete-Renate. Samuti toob pererahvale päikest igasse päeva Grete väike poeg Raimond, kellest loodetavasti saab Allika talule tore peremees.

Udo on väga suure töö ära teinud. Vanast poollagunenud kohast on saanud suur ja ilus elamine. Ma loodan, et igas külas on keegi Udo moodi mees, kellest jääb kunagi maha päris oma tehtud asi.

Ahjaa, kui ma koju hakkasin minema, siis kallas vihma kui oavarrest ei olnud kasu mu suurest vihmavarjust ega keebist. Olin ikka peaaegu kurguauuni märg. Aga tuju oli hea ja südames soe tunne, et meie seas on hakkajaid inimesi.

Udole jätkuvat tervist ja jõudu! Elanagu peaks. Tema unistus oleks, et maal

KLIKITARK KOERU: tarkus algab ühest pausist

Kirsika Ilmjärv

Telefon piiksub, kiri lubab võitu, sõnumis palutakse kiiresti link avada või pank „kinnitab andmeid“. Tänapäeva petuskeemid ei tule enam ainult kahtlase jutuna ukse taha – nad jõuavad SMSi, e-kirja, sotsiaalmeedia ja pangateadete kaudu otse meie taskusse.

Just seepärast on Koerus käima lükatud projekt „Klikitark Koeru: põlvkondadeülene küberturbeope noorte-

le ja eakatele“, mida viiakse ellu Eesti Interneti SA toel. Projekti eesmärk on aidata noortel ja 55+ kogukonna liikmetel õppida koos turvalist, teadlikku ja vastutustundlikku internetikasutust. Eriliseks teeb projekti see, et eestvedajateks on Koeru Keskkooli 7. klassi õpilased.

Esimesel koolitusel tuletasid Klikitarga noored meelde lihtsa, aga kuldaäärt mõtte: pettur tahab, et sa kiirustaksid. Tark inimene võtab 10 sekundit ja kontrollib. Just see väike paus võib

päästa raha, kontod, fotod ja närvid.

Petuskeemidel on viis tuttavat punast lippu: sind kiirustatakse, link või kiri tundub kahtlane, küsitakse paroole, PIN-koode või kaardiandmeid, pakumine on liiga hea, et olla tösi, või saatja nimi ja aadress tekitavad kõhklust. Selisel hetkel ei pea olema IT-spetsialist. Piisab, kui mõelda: „Enne kui ma lingile vajutan, kontrollin saatjat, vaatan kuhu link viib ja küsin kelleltki nõu.“

Sama tähtis on paroolitarkus. Hea parool on nagu tugev koduüks – pikk,

vähemalt 12 märki, erinevate tähtede, numbrite ja sümbolitega ning mitte kõigile nähtav. Sünnipäev, telefoninumber või lapse nimi ei sobi parooliks, sest neid võib pettur hõlpsasti ära arvata. Paroole ei jagata – isegi siis, kui küsija tundub „oma inimene“.

Sotsiaalmeedias tasub samuti olla mõistlikult umbusklik. Ära võta vastu võõraste sõbrakutseid, ära jaga oma asukohta kõigile, vaata üle, kes sinu postitusi näevad, ja mõtle enne pildi või video jagamist. Mõnikord räägib pilt

rohkem, kui me ise plaanisime.

Esimene töötuba toimus maikuus, järgmised praktilised töötod algavad juba septembris. Ootame väga osalema 55+ kogukonna liikmeid, kes soovivad internetis kindlamalt ja rahulikumalt toimetada. Soovist osaleda andke julgelt märku: kirsika@koeru.edu.ee.

Klikitarkus ei tähenda hirmu interneti ees. See tähendab rahulikku meelt, väikest kontrolli ja julgust küsida abi. Digimaailmas kehtib vana hea külatarkus: kui kahtled, ära kliki – küsi nõu!

Pereõde soovitab

Merje Rummelgas

Suvi toob rõõmu, kuid pereõena tuletan meelde, et looduses peituvad ka omad ohud. Kuidas kaitsta end ja oma peret päikese, kuumuse, veeohutuse, traumade ning puukide eest.

Päike ja kuumus

- Kasuta päikesekaitsekreemi: valivähemalt SPF 30 või SPF 50 kaitsefaktor.
- Kreemita korduvalt: määri nahale uuesti iga kahe tunni tagant.
- Pane uuesti pärast ujumist: tee seda ka veekindla kreemi puhul.
- Ära viibi otsese päikese käes kell 11.00–16.00.
- Kanna peakatet: vali heledad riided ja laia äärega müts.
- Joo piisavalt vett: kuumal päeval joo pidevalt, enne janutunde tekkimist.
- Jälgi ohumärke: peavalu, iiveldus ja peapööritus viitavad päikesepistele.
- Esmaabi kuumarabandusel: viibi jahedas kohas pane kehale jahedad kompressid, joo vett.
- Teadvuseta oleku korral helista 112.

- Hoiu kodus plaastreid: varuge voolava veega loputamiseks puhtaid sidemeid.
- Põletuse esmaabi: jahuta põletatud kohta jaheda jooksva veega 10–15 minutit.
- Ära pane põletusele rasva: hapukoor ja õlid takistavad naha jahtumist.
- Sisaliku või rästiku hammustus: hoiu hammustatud jäse liikumatuna pöördu arstile.
- Putukahammustuste leevendus: pane peale külmkompress või kasuta teepuuõli.

Puugid ja nendega tegelemine

- Riietu targalt: kanna metsas heledaid, pikkade varrukatega riideid.
- Kasuta tõrjevahendeid: puhasta riieetele puugitõrjevahendit.
- Kontrolli keha: pärast õuest tulekut vaata üle kaenlaalused, põlveõndlad ja juuksepiiri.
- Eemalda puuk kohe: kasuta puugipintsette, tõmba otse ja ettevaatlikult välja.
- Puhasta hammustuskoht: desinfitseeri nahk pärast puugi eemaldamist.
- Jälgi tervist: Kui kuu aja jookul tekib ringikujuline punetus või palavik, pöördu arsti poole.

Suvised traumad ja vigastused

- Puhasta haavad kohe: pese kriimustused puhta veega ja desinfitseeri.

Muhu maitseed, Järvamaa juured ja uus kodu Järvamaal

Anneli Külmallikugam

käis vestlemas Ülle Jääger

Kui peaksid end mõne lausega kirjeldama inimesele, kes sind üldse ei tunne, siis mida sa enda kohta ütleksid?

Eks ennast on kõige raskem kirjeldada. Arvan, et olen rõõmsameelne, positiivse ellusuhtumisega ja hästi suhtlev inimene. Mulle meeldivad väljakutsed ning praegu olen suure rõõmuga mamma oma väikele lapselapsele.

Armastan loodust – metsas seente ja marjade korjamist, hoidiste tegemist, küpsetamist, kudumist ja uute retseptide väljamõtlemist. Väga meeldib mulle ka joonistada. Praegu on mul plaan teha lapselapsele päris

oma pildiraamat, kuhu joonistan kõik tegelased ise.

Mul on üks hea omadus – isegi kui elus tuleb ette halbu hetki, suudan need üsna kiiresti seljataha jätta. Mäletan, et midagi oli, aga enam ei mäleta täpselt, mis.

Sinu elutee on toonud Sind nüüd Ervital? Räägi palun, kust Sa siia tulid, milline on Sinu senine teekond ning, mis sai otsustavaks, et just Ervitast sai Sinu uus kodu?

Minu juured on tegelikult siinsamas Järvamaal. Lapsepõlv ja kooliaastad möödusid Järva-Jaanis ning minu ema elab seal tänaseni. Pärast kooli viisi elutee mind Rakverre ja sealt edasi Tallinna.

Viimased kuusteist aastat veetsin suure osa ajast Muhus. Seal sain teha kõike seda, mida armastan – kasvasin ise köögivilju, valmistasin hoidiseid, küpsetasin, korraldasin kohvikupäevi ja hoolitsesin suurte valduste eest.

Ühel hetkel tundsin aga, et aeg on edasi liikuda. Siis sündis lapselaps ja sain aru, et tahan olla talle lähemal. Samal ajal elab minu 84-aastane ema endiselt Järva-Jaanis ning ka tema vajab juba aeg-ajalt abi.

Otsisin kohta, mis jääks laste ja ema vahele ning kus oleks ruumi ja avarust. Kui Ervita maja kuulutust nägin, tundsin kohe, et see on õige koht.

Mind tõmbasid tagasi ka lapsepõlve mälestused – needsamad metsad, järv ja seenelkäigud isaga. Hoidiste tegemi-

se armastuse olen saanud emalt, lausa rinnapiimaga kaasa.

Milline oli esmamulje Ervitast?

See koht on armas ja rahulik. Täpselt selline, nagu lootsin. Tahtsin kohta, kus saab kuulata linnulaulu, olla omaette ja teha rahulikult oma tegemisi.

Praegu olen veel peamiselt kodu rajamisega ametis. Remont on võtnud palju aega, kuid laps on mind kõiges aidanud. Mina olen rohkem mamma ja nemad tegid tööd.

Veetsid Muhus väga olulise osa oma elust. Mis jäi sellest ajast südamesse ja kas on midagi, mida vahel siiani igatsed?

Inimesed jäid. Käin seal siiani ning viin oma hoidiseid müüki. Suhtlen endiselt paljude Muhu sõpradega. Kui tuleb suur igatsus, siis lihtsalt sõidan saarele.

Iga uus kogukonnaliige toob endaga kaasa midagi väärtuslikku. Milliseid teadmisi, oskusi või kogemusi sooviksid sina siinsete inimestega jagada?

Kõige rohkem meeldib mulle inimestele süüa teha ja oma kogemusi jagada. Olen õpetanud küpsetamist, hoidiste valmistamist ja seda, kuidas lihtsatest toorainetest maitsevaid toite teha.

Lisaks armastan joonistamist. Kui joonistan, kaob ajataju täiesti – võid avastada, et kell on juba kaks öösel. Mulle meeldib kõik, mis loob ilu – olgu selleks aed, kunst või mõni uus loominguline ettevõtmine.

Kas olete leidnud siin juba oma lemmikpaiga?

Ausalt öeldes pole ma veel jõudnud palju ringi vaadata. Pole aastatki siin elanud ja kogu vaba aeg on kulunud uue kodu rajamisele.

Kui väga meeldib mulle järve ääres jalutada. Olen käinud ka Väinjärve mõi-

sa ümbruses. See on väga põnev koht ning mõtlesin kohe, et küll oleks tore, kui see kunagi korda saaks.

Kui saaksite kogu Ervita kogukonna ühe ettevõtmise jaoks kokku kutsuda, mida teeksite?

Mulle meeldib koos tegemine. Võiks koos parki korrastada, küpsetada, joonistada või lihtsalt midagi ilusamaks muuta. Kohvikutepäev tundub selleks ideaalne võimalus. Seal saab inimestega tutvaks, vestelda ja luua uusi sõprussuhteid. Praegu ma küll ütlen naabritele rõõmsalt tere, aga kõigi nimed ei ole veel meeles.

Lõpetuseks valikute mäng. Esimehe mõte on tavaliselt kõige õigem – vali lihtsalt see, mis sulle rohkem südame järgi on.

Kohv või tee?
Kohv.
Hommik või õhtu?
Hommik.
Mets või rand?
Mets.
Film või raamat?
Film.
Suvi või talv?
Mõlemad, aga siiski suvi.
Kass või koer?
Koer.

Kas on veel midagi, mida sooviksite enda kohta öelda?

Praegu võtan esimest aastat rahulikult ja tahan oma uue koduga kohaneda. Tulevikus sooviksin aga avada oma terrassi väikestele seltskondadele, kus saaks rahulikult nautida koduseid lõuna- ja õhtusööke.

Mulle meeldib, kui inimestel on aega omavahel rääkida, mitte ainult kiirustada.

Ja mis kõige tähtsam – ma olen oma uue koduga tõesti rahul. Siin on rahu, loodus ja inimesed. Täpselt see, mida ma otsisin.

HOROSKOOP

JÄÄR

NAINE - Oled praegu mingi asja pärast väga ärevil. Aga sellest ei maksa suurt numbrit teha. Väikseid numbreid on palju kergem meeles pidada.

MEES - Praegu on parim aeg keskenduda kodustele toimetustele. Niida muru, käi koeraga jalutamas, pane pesu kuivama ja kallista oma naist.

SÕNN

NAINE - Praegu on sul aeg mure oma hallist elus välja. Otsi üks kirev ja lõbus seltskond ja naudi elu. Noor ei olda igavesti.

MEES - Märjäd näitavad, et just nüüd oled vastassooliste tugeva tähelepanu all. Aga ära kontrolli

kaota. Ka kõige päikselisemal päeval võib hakata väliku lõõma.

KAKSIKUD

NAINE - Hea aeg uute teadmiste omandamiseks. Käi kiiresti naabrimuti juurest läbi.

MEES - Tajud just nüüd enda ümber ilu, graatsiat ja harmooniat. Aga hoolitse selle eest, et naine seda teada ei saaks.

VÄHK

NAINE - Sinu sarm ja veetlus on loonud just õitse. Aga tegutse kohe, sest õite aeg on lühike.

MEES - Nüüd on aeg elada täiel rinnal ja teha midagi pöörast. Aga arvesta sellega, et tagajärgede eest vastutad ikka ise.

LÕVI

NAINE - Oled praegu väga enesekriitiline. Aga ehk ei maksaks olla. Vaata ringi ja sa näed, et teisi kritiseerida on palju lõbusam.

MEES - Sinu energiakamber on praegu pilgeni täis. Jõudu ja jaksu on oi kui palju, just õige aeg minna välja lõbutsema. Näiteks puid lõhkuma või muru niitma.

NEITSI

NAINE - Sinul on just nüüd parim aeg minna lustima. Löö ennast lille, kutsu sõbrannad kaasa ja minek. Suuna pead ikka ise valima.

MEES - Nüüd on hea aeg ennast muuta. Näiteks habe mustaks värvida või üldse maha ajada. Või siis

uus auto osta? Aga kindlasti pea naisega nõu, muidu tulevad muutused väga drastiliselt.

KAALUD

NAINE - Ära mõtle endast halvasti. Las seda teevad teised. Mõtle endast alati hästi. Teised teevad seda väga harva.

MEES - Sulle on praegu kasulik hoida madalat profiili. Aga vastu maad pole ka mõtet ennast suruda. Maapind on praegu väga niiske. Saad veel nohu.

SKORPION

NAINE - Sulle võivad tulla telefonitsi mõned ettepanekud ja pakkumised oma raha paigutamiseks. Ära võta midagi vastu. Parem saada see pakkuja kohe kuhugi kaugesse ja pime-dasse kohta.

MEES - Praegu on sinu elus väga anarhistlikud energiad ja ideed. Püüa neist ruttu vabaneda, enne kui naine teada saab.

AMBUR

NAINE - Praegu on hea aeg täien-dada ennast erinevates valdkondades ja uusi asju õppida. Näiteks kuidas kokku lapata kummiga voodilina.

MEES - Nüüd on paras aeg ennast kehtestada ja näidata, kes on majas peremees. Tagajärgede eest vastutad muidugi ise.

KALJUKITS

NAINE - Igast asjast ei maksa probleemi teha. Mõnel asjal tuleb lasta lihtsalt minna, küll ta paari päeva pärast tagasi tuleb.

MEES - Joo palju külma vett. Sest praegune aeg nõuab, et sa võtaksid otsuseid vastu külma kõhuga.

VEEVALAJA

NAINE - Praegu ei oska midagi öelda. Mitte midagi pole näha, väljas on väga pilvine.

MEES - Sama seis, mis eelmisel.

KALAD

NAINE - Sinu elu piirab soov kõike oma käe järgi suunata. Eriti piirab see neid, kes on vasakukäelised.

MEES - Praegu oled väga hajameelne ja kaotad asju. Aga siit soovitus - kui oled ära kaotanud suitsupaki, siis vaata alati nende poole, kelle suu suitseb.

PEIDUS OLEV PÄRL – Koeru Hooldekeskuse teraapiaaed

Anneli Eesmaa

Mõnusa kogukonnalehe tunneb ära värvilisest ja lugema kutsuvast esi- ja tagalehest – seega otsustas meie toimetust taga-aane pühendada laiemale koduruumile – aiale. Valisime esimeseks tähelepanu väärivaks aiaks teema-aia, mis on loodud selleks, et kliente nende raskel eluetapil toetada ja samas veel tervetele pakkuda teadmisi, kuidas võimalikku dementsusesse haigestumist ära hoida. Niisiis juttu tuleb DEM (dementsuse diagnoosiga klientide) osakonna TERAAPIAIAST Koeru Hooldekeskuses, kus sel suvel Koeru kogukonna hoovimüügi päeval juba viiendat korda on kõikidel huvilistel võimalus külastada töötajate poolt korraldatud mälukohvikut.

Mälukohvik on koht, kus inimesed saavad kogukonnapõhiselt kokku, et osaleda tegevustes, mis stimuleerivad mälu ja suhtlemisfunktsioone. Käsitledes rasket teemat pakutakse kõrvale teadmisi, toetavat seltskonda ja preventiivseid nippe. Alati pakutakse ka koduleiba(kiirematele) ja muid maitsvaid toite.

DEM teraapiaaed asub Koeru Hooldekeskuses peauksest vasakule hoides nurga taga. Natuke peidus ja eemal argikärast. Jalutame osakonnajuhatajaga mööda väikesest tiigist, märkame hooldekeskuse haljastust, roose, suuri puid, vanast ajast jäänud abihoooneid ja muidugi teretame vastutulevaid hoollealuseid, kes nadivad õuealal väikesesse gruppidesse kogunenult äikeseeelset suvekuumust. Jõuame kinnisesse aiaruumi, kus valitseb sulnis vaikus. Silm märkab kohe projekteeritus, korraldatud ja läbi mõeldud aiarütm.

Aed sai alguse 2019 aastal kirjutatud projektist „Teenuskohtade arendamine dementsusega inimestele“. Aga rajatis ei tekkinud sugugi juhuslikult ega tühja koha peale. Koeru Invaliididekodu asus vanas Koeru kirikumõisas juba aastast 1950. Hoone oli algul ühekordne, peagi ehitati teine korrus peale. Täna on selle hoone asemel parkla. Kirikumõisa ümbritsevast aiast ei ole teada (tekib tunne, et peaks uurima...), kuid vaadates täna hooldekeskust ümbritsevaid suuri puid ja ajaloolisi säilinud abihoooneid, on alust arvata, et aed ja park pidid kirikumõisas olemas olema. Lugesdes töötajate meenutusi SA Koeru Hooldekeskuse 65 aastapäevaks välja antud raamatust saame teada, et viiekümneandatel oli põllupidamine asutuses oluline, olemas oli nii ilu- kui tarbeaed. Toitlustamiseks kasvatati kohapeal kõik vajalik: ise valmistati moosid ja mahlad, kasvatati juurvilja ja

kartulit, tallis olid sead ja hobune. Kartulivõtul olid abiks nii töölised ja nende lapsed kui ka hoollealused, kelle tervis kannatas. Aednik Woldemar kujundas maja ette prantsuse stiilis ümara lilleklumbi. Suures kasvuhooones kasvatati tomateid, kurke ja lilletaimi.

1983.aastal alustati Koeru Hooldekodu uue mitmekorpuselise hoone ehitamist, mida näeme ka täna kiriku tagant paistmas. Hoone ümber on rajatud ka jalutusrajad ning istumiskohad ja mänguväljak. Leidub kiviktaimla ja teisi lilleistutusi.

2020. aastal loodi projektirahadega lisakohti dementsussündroomiga inimestele ja kohandati hoone üks korpus

spetsiaalselt nende vajadusi silmas pidades, loodi mitmeid uuenduslikke teraapiavõimalusi ja siinhulgas ka turvaline piiratud õueala -teraapiaaed.

Aed on projekteeritud nii, et annab võimaluse olla teistega koos ja üksinda, jalutada ringi ja ringis, kasutada kuulmis, nägemis, haistmis ja maitsmismeelt. Vajadusel annab võimaluse pugeda peitu, kuid mitte ära kaduda. Istutusalasid on nii tavalisi – maapinnal-kui ka erinevate kõrgustega, taimekastidena. Taimed on valitud erinevate värvidega, kõrgustega, lehetekstuuriga. Nad on ohutud, neid võib katsuda ja süüa, välja tõmmata ja tagasi istutada. Taimede hulgas on peamiselt esinda-

tud püsikud, kuid on ka võimalused üheaastaseid taimi külvata, rohida ja saaki korjata. Eriti armastavad kliendid noppida viinamarju ja tühjendada sõst-rapõõsaid. Aeda on rajatud jalutusrada, mida ilmestavad viinamarjaväätidega läbipõimunud kaared, mis tekitavad varjumistunde. Aeda ilmestab paviljon, kus saab ka ühiselt tegevusi läbi viia, vahel ka koos einetada või siis endale vabas õhus kena puhkehetk võimaldada. Ka hooldajatel on seda vahel vaja.

Keskkond aias stimuleerib meeli ja aitab dementsusega inimestel püsida aktiivsem. Ka kadumisoht on aias kena sepsaiaga elimineeritud. Teraapiaaed on imeline lisand näitamaks, et demen-

susega inimese hooldekodu on eelkõige kodu, mitte haigla.

Siiani on teraapiaaeda hooldanud osakonna töötajad vabadel hetkedel. Kuid lõputult nad ei jaks. Kuus aastat on noore aia jaoks pikk iga, taimed on kasvanud suureks ja osaliselt vormi kaotanud, lillekastid ja pergolad vajavad ülevärvimist, viinamarjad tagasilõikust, külmakartlikud taimed asendamist. Selle töö tegemiseks puuduvad osakonnas inimesed ja vahendid. Loodetavasti on kogukonnal võimalik appi tulla, näiteks õpilasmaleva jõududega.

Väike pärl hooldekodu suure hoone külje all on loodud Koeru uhkuseks särama.